

glæde ved fuglene og naturen var hans væsentligste drivkraft, og hans hæderlighed, integritet og humor var værdsatte kvaliteter blandt venner og kolleger. Ikke mindst de mange DOFere og universitetsstuderende,

der kom i kontakt med ham, nød godt af hans beskedne redelighed, samvittighedsfuldhed og vedholdende opmuntring.

Hans Meltofte & Poul Hald-Mortensen

Anmeldelser

Storken – en kultur- og naturhistorie

Hans Skov. 287 sider, mange farvefotos, udbredelseskort og figurer, hft. Gads Forlag, København, 2003. Pris kr. 299 i DOF-Salg.

Den foreliggende bog, som er markedsført som den ultimative storkebog, er skrevet af Hans Skov fra DOFs storkegruppe. I ni kapitler fortælles om den Hvide Stork, så man kommer ud i alle hjørner af udbredelsesområde, historie, ynglebiologi, trækforhold, krav til levesteder, og hele problematikken omkring udviklingen af fuglens status fra karakterfugl til uddød. Som det var tilfældet i tidligere storkebøger, har den Sorte Stork også fået et kapitel, men det er kort, fordi bestanden uddøde, og genindvandringen har været diffus og dårligt kendt.

Der er tale om en overdådig bog med et rigt billedmateriale, hovedsageligt fotografier – mest i farve, men også mange sorthvide, hvoraf nogle er gengivet i en meget smuk sepia. Enkelte af disse historiske fotos har fået god plads, og det klæder bogen. At der har været et mægtigt billedmateriale til rådighed, præger således bogen.

Et langt kapitel om storkens historie i Danmark afsluttes med en gennemgang af historien for de sidst beboede reder og andre reder med en speciel historie. For perioden 1971-2003 er der som bilag en oversigt over samtlige beboede storkereder og deres ungeproduktion. Skov skriver med stor intensitet, og afsnittet prydes af en særlig smuk serie af aktuelle billeder af Ribe-storkene.

Overalt i bogen får man et indtryk af storkens alsidige valg af redeplads. Redernes forskellighed i form og omfang fremgår af billeder af gamle danske storkereder og reder i andre europæiske lande. Der er også en række fine nærbilleder af storkepar i alle deres gøremål.

Hans Skov har formået at samle et stort og interessant materiale, bl.a. også om den viden, man har fået gennem de senere års ringmærkning, fordi nutidens bedre kikkerter tillader aflæsning af ringene på afstand. På den måde har man kunnet følge vandringerne af de mærkede unger. Nogle af dem oprådte i danske storketerritorier, mens andre dukkede op i Slesvig-Holsten. Bogens sidste kapitler behandler føde, krav til levested, det oplagte spørgsmål hvorfor storken gik tilbage i Danmark, samt hvad der skal til for at få den tilbage som dansk ynglefugl. Alt sammen interessant læsning og emner til stadig

Hans Skov beskriver overbevisende, hvordan udviklingen i storkebestanden er et resultat af de ændringer, der er sket med de våde enge og det åbne land. I Vejlerne kan man endnu i dag opleve frøernes kvækken, og Hans Skov mener, at når engene ved Skjern Å er kommet op på samme niveau som Vejlerne, vil dette område tiltrække storke på samme måde, som Vejlerne altid har gjort. Man kan så stille spørgsmålet hvorfor storkene forsvandt fra Vejlerne? Efter min mening mangler der nemlig noget: høslættet.

Iflg. den danske redningsplan (identisk med DOFs forvaltningsplan) er hovedproblemet fødemangel, fordi frøerne, der traditionelt har været anset for at være hovedføden, er gået tilbage. En ny polsk undersøgelse viser, at storkens hovedføde er mus, og det vel at mærke i et landskab og et landbrug, som ligner det gamle danske. Derfor er det en skam, at der ikke findes nogen større dansk fødeundersøgelse, der sandsynligvis også ville have dokumenteret høslættets store betydning. Høslæt er ikke nogen skånsom driftsform, men det blotlægger næsten ubegrænsede fødemængder i præcis den periode, hvor storkungerne har allermest brug for det. Effekten af høslæt er i de senere år blevet demonstreret i Slesvig-Holsten, hvor storken er gået frem samtidig med, at høslættet i nogen grad er vendt tilbage. Man holder kreaturerne i staldene i stedet for at lade dem græsse, og slår i stedet græsset allerede fra sidst i maj og derpå op til fire gange i vækstsæsonen. Skov omtaler fremgangen i Slesvig-Holsten, men kommenterer ikke den ændrede landbrugsdrift.

Hans Skov har skrevet en flot, god og engageret bog, men jeg er bange for, at han vil komme til at vente længe ude ved Skjern Å, hvis det er ynglende storke, han vil se. I stedet kan man glæde sig over, at deltaget er kommet tilbage. Storken hørte en anden tid til.

Jens Gregersen

Politikens Bog om Europas Fugle

Tommy Dybbro & Bob Hume. 448 sider, talrige farvefotos, tegninger og udbredelseskort, indb. ISBN 87-567-6778-1. Politikens Forlag, København, 2003. Pris kr. 269 i DOF-Salg.

Når man tænker på de talrige felthåndbøger, der dækker Europas fugle, og hvoraf mange desuden medtager Nordafrika og Mellemøsten, skal der et vist mod til at skrive endnu en af slagsen. Bob Hume er en kendt britisk ornitolog ansat i RSPB, og hans bog *Birds of Britain and Europe* fra 2002 har Tommy Dybbro her mesterligt oversat til dansk. Det er hans naturbog nummer 40, så yderligere præsentation turde være overflødig.

Bogen indledes med en nyttig redegørelse for dispositionen. Herpå følger en kortfattet indledning om fuglenes anatomi, livscyklus og adfærd, samt om bestemmelse af fugle og hvordan interessen for dem kan dyrkes i felten. Langt størsteparten af bogen er en artsgennemgang, hvor hver art får en hel side; sjældne arter, der er anbragt efter de almindelige, må dog nøjes med en kvart side, inkl. illustrationen. Sjældne gæster er samlet på 13 sider til sidst, med kortfattede oplysninger om dansk og videnskabeligt navn, familie, hjemsted, samt hvor i det dækkede område arten er truffet. Bogen afsluttes med en ordforklaring og et register med danske og videnskabelige navne. I alt omtales omkring 800 fuglearter fra Europa, Mellemøsten og Nordafrika.

Artsbeskrivelserne følger et fast mønster, og alle arterne vises både siddende og flyvende, med små diskrete pile visende de karakteristiske kendetegn. Hvor hunner og ungfugle afviger, er disse også afbildet, og det samme gælder underarter. For begyndere er en ledsagende illustration af op til tre lignende arter særdeles nyttig sammen med angivelsen af de vigtigste forskelle i tekst. Udbredelseskortene angiver hvor arterne kan træffes henholdsvis sommer, vinter, i træktidene og hele året. De måneder, hvor arten som hovedregel kan træffes i Danmark, er vist grafisk, og det samme gælder fuglenes flugtmønstre, hvilket jeg tror er en nyskabelse. Teksterne beskriver kort dragt, stemme, rede og føde.

Bogens billeder er gennemgående af høj standard; fuglene er det væsentlige, oftest er kun ganske lidt af omgivelserne medtaget, selv om undtagelser forekommer – her er Sangdroslen over for titelbladet og Pibeænderne i morgensol på s. 57 guddommelige. Mange små fotos viser desuden typiske træk, f.eks. på s. 20, hvor Viber og Hjejler i skøn samdrægtighed tager sig et hvil og sidder som perler på en snor i plovfurerne. Det er en gedigen felthåndbog, robust indbundet og med god papirkvalitet. Man bliver hurtigt dus med den, og jeg kan varmt anbefale den, ikke mindst til begyndere.

Johannes Erritzøe

Handbook of the birds of the world

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & David Christie (red.). Vol. 8, Broadbills to Tapaculos. 845 sider, 81 farveplancher, 479 farvefotos og 672 udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 2003. Pris kr. 1300 i DOF-Salg.

Alle tidligere bind i dette pragtværk har været anmeldt i DOFT, sidst i nr 4, 2003 (s. 315-316). Det ottende bind

omfatter første halvdel af de primitive "suboscine" spurvefugle, nemlig den gamle verdens pittaer og brednæb, og Sydamerikas "tracheophone" grupper, hvoraf de mest artsrige er ovenfuglene, myrefuglene, myredroslerne og tapaculoerne.

Bindet indledes med en historisk gennemgang af Murray Bruce om hvordan fuglene er blevet klassificeret gennem tiderne, og hvilke ideer og bygningstræk, der har ligget bag. Det er en forholdsvis forståelig fremstilling af hvordan forskellige filosofier og metoder har afløst hinanden siden dengang man troede, at der var lavet "orden" og system i tingene fra skaberens side, og frem til i dag, hvor vi bruger DNA-data til at rekonstruere udviklingens komplekse forløb. Til sidst i kapitlet nævnes nogle af de allernyeste erkendelser, f.eks. at spurvefuglene er en gammel gruppe, som formentlig opstod på Antarktis mens dinosaurerne endnu regerede, og som herfra erobrede verden via Australien (sangfuglene), Indien (brednæb og pittaer) og Sydamerika (de øvrige subosciner).

Som helhed lever bindet fint op til standarden, med grundige tekster skrevet af eksperter inden for de enkelte fuglegrupper. For DOFTs læsere er det måske særlig interessant at bemærke, at der er nogle vægtige danske bidrag. Først Johannes Erritzøes kapitel om nogle af de mest farvestrålende regnskovsfugle, nemlig pittaerne, og dernæst Niels Krabbes kapitler (sammen med Tom Schulenberg fra Chicago) om myredrosler og tapaculoer. Få mennesker har haft tålmodighed som de to til at udrede slægtskab og artsbestemmelse for disse gråsorte og brunlige "kratluskere". Det gælder især de grundige studier af Andesbjergenes tapaculoer, hvor de med nye indsamlinger og omfattende lydoptagelser fandt ud af, at antallet arter i slægten *Scytalopus* er fire gange større end man tidligere har troet. Bogen giver den første samlede beskrivelse af alle de navngivne arter, og viser også et foto af en af de mindst seks arter, som endnu ikke er formelt beskrevet og navngivet.

Generelt er teksterne gode og smækfyldte med information. En tidligere anmelder (DOFT 95: 85-86, 2001) har udtrykt frygt for, at behandlingen efterhånden bliver for omfattende, så produktionsplanen skrider. Bind 8 blev forsinket, men tekstmængden pr art er alligevel moderat.

Billedmaterialet er stadigvæk i top, og det siger ikke så lidt, idet bindet dækker nogle af de fuglegrupper, der er allersværest at fotografere. Billederne af de intenst farvestrålende brednæb og pittaer er uovertrufne, og der er også pletskud af adskillige arter, som for få år siden var så godt som ukendte. Blandt andet myrefuglen *Pitta castanea*, som indtil 2000 kun var kendt fra et enkelt skind fra 1937. Der er også fotos af flere arter, som først er blevet opdaget i de allersneste år. Desværre fandt jeg også to fejlbestemte ovenfugle. Farvetavlerne er af noget svingende kvalitet. Ian Lewingtons trækrybere er "lige i øjet", men i andre tilfælde kunne kunstneren godt have gjort sig mere umage, både med studier i naturen og med at sætte sig ind i artskenedetegnene. Chris Roses pittaer og Norman Arlotts myrepittaer har alt for små og spinkle ben og en forkert kropssform, hvilket godt kan ses, når

man sammenligner med fotomaterialet. Man bør dog tage i betragtning, at dette bind omfatter nogle af de mindst kendte og sværeste af alle fuglegrupper.

Jon Fjeldså

Die Vögel der Insel Sylt

Gerhard Pfeifer (red.). 807 sider, ca 60 farvefotos, enkelte kort, mange tabeller og diagrammer, indb. i stift bind. ISBN 3-89876-085-5. Husum Druck- und Verlagsgesellschaft mbH u. Co. KG, Nordbahnhofstrasse 2, D-25804 Husum. 2003. Pris: € 39,95.

De fleste danske ornitologers kendskab til Sylt – eller på dansk Sild – begrænser sig til den fjerne lyd og synet af toget over Hindenburgdæmningen, mens man koncentrerer sig om de mere nære fugleoplevelser ved Saltvandsøen og Rickelbüller Koog i Tøndermarsken. Sylt – en ø i Vadehavet, hvor især rige tyskere lufter dyre biler i ferie- og turistområderne. Men sandelig også en vadehavso med en række enestående naturområder, der fortjener et besøg. Det vidner dette omfattende værk om. Her har en række af regionens førende natur- og fuglekendere lavet den første samlede beskrivelse af Sylts fugleliv i mere end 100 år.

I de indledende kapitler gennemgås øens geologi, klima, ornitologiske historie og den kulturbetingede udnyttelse af fuglelivet. Over ca 100 sider føres læseren igennem en grundig og fyldestgørende redegørelse for landskabstyper og antropogene biotoper samt disses fuglemæssige indhold og betydning. De fem vigtigste lokaliteters fugleliv beskrives ud fra et historisk perspektiv. På de følgende 50 sider får man et indblik i øens betydning for trækkende og rastende fugle. De bedste træksteder og rastpladser beskrives, med omtale af visse vigtige arters fænologi. Natur- og fuglebeskyttelse indtager en vigtig plads i bogen. Uden fremsynet beskyttelse ville det ikke have været muligt at sikre så meget af øens natur. Som noget relativt sjældent i ornitologisk litteratur indeholder bogen et par spændende afsnit om parasitter i havfugle, om ilanddrevne fugle, om oliefugle, samt om store sendemasteanlægs betydning for fuglelivet.

Sylt har en rig fuglefauna. Der er registreret 338 arter, hvoraf godt 100 yngler. Derfor er det ikke mærkeligt, at størsteparten af bogen – ca 550 sider – er viet til en udførlig artsgennemgang. Det er gjort gennemført systematisk, så informationerne er nemt tilgængelige. For hver art gives korte faktuelle informationer (artsnavn, økologisk status, ynglebestand og udviklingstendens, rødlistestatus, trækforhold m.m.), samt en grundigere gennemgang med tabeller og diagrammer (bl.a. historisk udvikling, ynglebestand og bestandsudvikling, trækforekomster, særlige sommer- og vinterforekomster, fænologi, forekomster i naboområder, henvisninger til observationsmuligheder).

Mellem bogens mange oplysninger er der enkelte, der vækker forundring. F.eks. at Gulspurven ikke yngler på Sylt – kan det mon passe? Gulspurven forekommer jo bl.a.

hyppigt på nabooen Rømø. Eller er der blot tale om, at man ikke har registreret egentlige ynglebeviser i databaserne?

Bogen efterlader et indtryk af grundighed, faglig korrekthed og troskab over for opgaven. Den giver et omfattende og detaljeret billede af fuglelivet på en ø, der fortjener et andet og bedre ry end som turistparadis. Sylt er også et naturparadis. Det er bogen et fulgyldigt vidnesbyrd om.

Martin Iversen

Pipits & Wagtails of Europe, Asia and North America

Per Alström & Krister Mild. 496 sider, 30 farvetavler, 250 farvefotos, mange s/h illustrationer, sonogrammer og udbredelseskort, indb. ISBN 0-7136-5834-7. Christopher Helm, London 2003. Pris kr. 685 i DOF-Salg.

Dette er den første monografi over de 38 arter af pibere og vipstjerner, som forekommer i Europa, Asien og Nordamerika, ud af et samlet antal på 64 i hele verden. Forfatteren Per Alström fra Uppsala er formodentlig kendt af de fleste herhjemme. Hans medforfatter Krister Mild er især specialist i fuglestemmer, men har også skrevet en stort antal artikler om feltbestemmelse.

B.P. Hall skrev i 1961, at "det er en skam at piberne ikke har nogen særlige kendetegn. Helt sikkert er de de vanskeligste af alle Guds skabninger. For at kunne bestemme en, er du nødt til at tage fem mål og lave en tegning af vingespidsen med angivelse af længden af alle fjer. Tæl pletterne på bryst og ryg, forvis dig om kønnet, og lav en tegning af mønsteret på halefjerene. Læg ekstra godt mærke til bagkloen, bemærk om den er kort eller lang, krum, og stærk eller brækket. Når du så har fået indsamlet alle disse kendsgerninger, hvad de så end siger, hvis fuglen er fanget i Europa er chancen ti mod en for, at det er en engpiber". Med dette i hu skal der virkelig mod til at kaste sig ud i en opgave som den foreliggende.

Bogen begynder med den obligatoriske indledning, to sider med fuglens topografi og en tre siders ordforklaring. Herpå følger 13 sider med diverse emner såsom artsbestemmelse i almindelighed, fældning, alders- og kønsbestemmelse, artsbegrebet m.m. De enkelte arter behandles under dispositionen bestemmelse (med en kort beskrivelse af sangen), dragtbeskrivelse, geografisk variation, mål, vingeformel, systematik, fældning, aldersbestemmelse, kønsbestemmelse, stemme (med mange sonogrammer), udbredelse, biotop og supplerende litteratur. Bogen afsluttes med 240 udsøgt skarpe fotos, 6 på hver side, med nøje angivelse af underart, køn, alder, dato og lokalitet; dertil et appendix med taxonomiske oplysninger, en bibliografi med omtrent 500 referencer, og et index.

Per Alström og Bill Zetterström har leveret illustrationer. Om dem er det blot at sige, at til artsbestemmelse er de fremragende, men at de ellers kan virke lidt kedelige.

Bogen er kronen på et fantastisk omhyggeligt studium, som har været i mere end 25 år, med besøg på 12 af verdens

største museumssamlinger og lån af skind fra yderligere to. Sonogrammerne er et kapitel for sig. Engpiberen har f.eks. 29 og den Gule Vipstjert 63, alle med angivelse af sted og dato, og nøje beskrevet i teksten, hvor stemmen desuden gengives vha. bogstaver. Adfærd og ynglebiologi er ikke behandlet – mon det skal med i en opfølgende bog? Jeg kan varmt anbefale bogen til alle med speciel interesse for familien.

Johannes Erritzøe

Whose bird?

Bo Beolens & Michael Watkins. *Men and women commemorated in the common names of birds*. 400 sider, mange s/h fotos, hft. ISBN 0-7136-6647-1. Christopher Helm, London, 2003. Pris £ 17,99.

Mon ikke der er mange der, når de har set et personnavn hæftet på en fugls engelske navn tilstrækkelig mange gange, ligesom jeg bliver nysgerrig og gerne vil vide, hvem den pågældende er? Hvis du er en af dem, så læs videre. I alt 2246 fuglenavne fører til 1124 kortfattede biografier, som i mange tilfælde er ledsaget af et portræt.

Hist og her behandles specielle emner i bokse på grå baggrund. Således f.eks. antallet af medtagne personer fra forskellige lande – Danmark optræder her med 7 og Sverige med 15, mens Norge må nøjes med 1; Holland har 45, Tyskland 137, Amerika 201, og som den absolutte vinder naturligvis Storbritannien med 331. Hvem de 7 danskere er skal jeg ikke røbe her, men ingen af dem er nulevende. Af kvindelige ornitologer figurerer blot ni i bogen. Uden for zoologernes rækker er læge den hyppigste profession. Kuratorer ser også ud til at have gode chancer for at få deres navn uødeliggjort på denne måde, det er sket for ikke mindre end 37. Dertil kommer et antal landmænd, fjerhandlere, opdagelsesrejsende og svindlere (heriblandt Richard Meinertzhagen, der får en velfortjent ord med på vejen). Af to nævnte hottentotter skal den ene (Narina) have været meget smuk og sandsynligvis Le Vaillants elskerinde. Nådada! Tænk på det næste gang du støder på Narinas Trogon (*Apaloderma narina*) – den slags kan nok give ornitologien lidt ekstra kulør. Jeg kan varmt anbefale bogen til alle med interesse for ornitologiens historie.

Johannes Erritzøe

Også modtaget:

Tracks & Signs of the Birds of Britain & Europe.

Roy Brown, John Ferguson, Michael Lawrence & David Lees. 333 sider, talrige farvefotos, farvetavler, stregtegninger, kort og diagrammer, uindb. ISBN 0-7136-5382-5. Christopher Helm, London, 2003. Pris £ 24,99.

Dette er anden og stærkt udvidede udgave af originaludgaven fra 1987. Den handler om fuglespor, reder, føde-rester og mange andre tegn på forskellige adfærdsformer. Kapitel 6 er helliget gylp af ugler, rovfugle, måger, storke, kragefugle, tornskader m.fl. Hovedparten af bogen hand-

ler dog om fjer, hvor der er vist karakteristiske eksempler for arter repræsenterende alle familier i Europa, med mesterligt udførte illustrationer af David Quinn og Chris Shields. Der er også et afsnit om fuglekranier, dog uden en beskrivelse af hvordan man kan rense dem. Bogen dækker kort sagt alt hvad man som lægmand kan samle på uden at komme i konflikt med loven eller etikken.

Gyldendals Guide til Fuglene ved Strand og Kyst Gyldendals Guide til Fuglene ved Skov og Hegn

Jens Overgaard Christiansen. 141 og 120 sider, mange farveillustrationer og farvefotos, med vedlagt CD-rom med 72 fuglestemmer, indb. ISBN 87-02-02144-7 og 87-02-02146-3. Gyldendal, København, 2003. Pris kr. 149 for hver i DOF-Salg.

Bøgerne gennemgår de pågældende biotopers mest almindelige arter, inkl. illustrationer af de fleste dragter. En oplagt gave til den unge begynder.

Sådan Synger Havens Fugle

Benny Génsbøl. 46 sider, farvefotos og CD-rom, hft. ISBN 87-12-04073-8. Gad, København, 2003. Pris kr. 148 i DOF-Salg.

Dette lille hæfte beskriver 38 havefugle hver med et lille farvefoto og en kort tekst, efterfulgt af en grundigere beskrivelse af sangen

Livets Opståen og Udvikling

Poul Hansen. 35 sider, mange farvefotos, hft. ISSN 0028-0585. Natur og Museum nr 4, 2003. Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 58 i DOF-Salg.

Dette hæfte beskæftiger sig med jordens tilblivelse for 4,6 mia. år siden og livets historie gennem mere end 3,5 mia. år, fra de første samfund af mikroorganismer frem til i dag. Herunder globale istider og meteoredslag, som udslettede mange livsformer. Her serveres lidt letforståelig cellebiologi, Darwins teorier, artsdannelse og en række andre temaer. En virkelig god introduktion til et spændende emne, der også har relation til ornitologien.

Gedden

Frank Jensen, 36 sider, mange farvefotos, hft. ISSN 0028-0585. Natur og Museum nr 3, 2003. Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 58 i DOF-Salg.

Gedden er de ferske vandes ukronede rovdyr. Alligevel bliver op til 89% af al nyklækket geddeyngel ædt i løbet af det første døgn – af vandinsekter! Dette og meget andet kan der læses om i hæftet.

Birds of the West Indies

Herbert Raffaele, James Wiley, Orlando Garrido, Allan Keith & Janis Raffaele. 216 sider, 94 farvetavler, mange udbredelseskort, hft. ISBN 0-7136-5419-8. Christopher Helm, London, 2003. Pris kr. 265 i DOF-salg.

Dette er en billigudgave af 1998-udgaven med samme titel. Farvetavlerne er de samme, men er en smule mindre i format. Teksten er stærkt forkortet og står på samme opslag hvor fuglen er afbildet. Desuden er vægten mere end halveret, så hvis man først og fremmest er interesseret i at bestemme arterne, er denne bog sagen.